

Nr 136.

Av herr **Hansson, Sigfrid**, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till understöd för undervisningsmateriell åt kommunala anstalter för yrkesundervisning.

På sid. 586 av åttonde huvudtiteln i årets statsverksproposition äskas ej mindre ett ordinarie förslagsanslag till understöd för avlöning av lärare vid kommunala anstalter för yrkesundervisning å 675,000 kronor än även ett ordinarie reservationsanslag å 100,000 kronor till understöd för undervisningsmateriell åt kommunala anstalter för yrkesundervisning.

Beträffande sistnämnda anslag böra nedan angivna omständigheter vinna beaktande.

Få grenar av undervisningsväsendet torde vara i så hög grad beroende av tillgång på lämplig och tillräcklig undervisningsmateriell som yrkesundervisningen. Den avser ju icke blott att meddela ett fristående teoretiskt vetande utan att punkt för punkt anknyta detta vetande till dess tillämpning inom de praktiska yrkena och i många fall att dessutom meddela de praktiska färdigheter, av vilka man där har behov. Yrkeslivets mångskiftande karaktär för med sig, att den för yrkesundervisningen behövliga materiellen ävenledes blir i hög grad mångskiftande. Redan häruti ligger en orsak till att kostnaderna för undervisningsmateriell vid hithörande anstalter måste bli jämförelsevis stora. Härtill kommer, att yrkeslivets oavbrutet fortgående utveckling nödvändiggör, att dessa anstalter ständigt måste underkasta sig förnyade ekonomiska uppoffringar, för att materiellen skall någorlunda kunna möjliggöra en undervisning, som icke skall behöva betecknas såsom efterbliven och alltså vara av ringa värde för näringslivet. Under sådana förhållanden torde det knappast kunna anses ändamålsenligt, att, när riksdagen genom 1918 och 1921 års beslut principiellt gått in för att efter vissa grunder stödja yrkesundervisningen till den omfattning, som motsvarar det av lokala förhållanden påkallade kommunala initiativet till skolors inrättande, den nu skulle lämna sitt stöd till skolornas näst lärarna viktigaste förutsättning, nämligen lämplig och tillräcklig undervisningsmateriell, genom ett till beloppet begränsat anslag. Även med hittills gällande understödsbestämmelser torde det kräva mycket arbete från skolöverstyrelsens sida att förmå vederbörande kommuner att göra erforderliga uppoffringar för undervisningsmateriellens hållande på tillbörlig nivå. De resultat, som härutinnan vunnits, har man säkerligen främst att tacka den omständigheten, att skolorna för sina anskaffningar med full trygghet kunnat påräkna författningsenligt understöd. En begränsning i förevarande avseende skulle,

såsom också överstyrelsen anför i sina riksdagsäskanden, refererade å sid. 576 av propositionen, leda till väsentlig förlamning av yrkesundervisningens utveckling, enär då kommunernas initiativ i stort sett skulle upphöra.

Kommer så härtill frågan om sättet för ett begränsat anslags fördelning på de olika skolorna. Ett begränsat anslag förutsätter givetvis en *jämförande* och *samtidig* handläggning av förefintliga ansökningar. Det är svårt att förstå, huru en dylik handläggning skall kunna åvägbringas med krav på att genom densamma skall vinnas en ändamålsenlig anslagsfördelning, då en hel del av hithörande understödsbehov äro av den art, att de icke i förväg kunna kalkyleras utan spontant framträda när som helst under arbetsåret allt eftersom näringslivets varierande förhållanden sådant påkalla. Det kan här möjligen invändas, att det är endast undantagsvis, som dylika spontana understödsbehov framträda, eftersom ju i stort sett hittills utgående understöd beviljats före arbetsårets början. Denna invändning vilar dock endast på en skenbar grund, enär för det beviljade understödets utgående det i fråga om anskaffning av stadigvarande undervisningsmaterieell icke är nog med överstyrelsens beslut om beviljande av ett högstunderstöd utan det jämväl erfordras, att en specificerad förteckning över den ifrågasvarande materiellen blir av överstyrelsen godkänd. Det är sålunda i sista hand på den av överstyrelsen godkända förteckningen som understödets belopp beror och just på grund av de föränderliga förhållanden, som bestämma över skolornas arbete, måste dylika förteckningar i mycket stor utsträckning komma under överstyrelsens prövning successivt under så gott som hela arbetsåret, och därmed måste det också vara klart, att understödsbehovet i fråga om undervisningsmaterieell i stort sett endast successivt kan prövas.

Skulle nu anslaget bliva begränsat, så måste en på sannolikhetskalkyl grundad förhandsfördelning av anslaget icke komma att motsvara skolornas verkliga relativa behov.

Ett uppskjutande av fördelningen till en tid efter arbetsårets början skulle åter på grund av osäkerheten i fråga om erhållande av understöd i regel medföra en försening av anskaffandet av den materieell, som för undervisningens skull i vissa fall behöfde anskaffas redan vid arbetsårets början, och mycket ofta leda till att vederbörande skolstyrelse icke ens skulle våga igångsätta eljest säkerställda kurser.

Näringslivet kan icke vara betjänt med att de former, under vilka staten stödjer yrkesutbildningen, i så hög grad brista i smidig anpassning efter föreliggande behov, att de understöd, som staten i princip är villig att giva, icke komma till avsett gagn. Någon garanti för missbruk kan icke ligga i de tunga former för understödets utdelande, som komma att betingas av nu ifrågasatt anslagsbegränsning, men väl en risk för att skolorna genom dem pressas till en schablonisering, som visserligen underlättar en förhandskalkyl av materieellbehovet men samtidigt under årens lopp kommer att bryta den omedelbara kontakten mellan skolorna och näringslivets oavbrutet fortgående utveckling.

Den frestelse för kommunerna att för undervisningsmateriell begära större understöd än som för vederbörande skola kan vara oundgängligen nödvändigt, som departementschefen anser förefinnas och som enligt hans uttalande skulle göra en viss varsamhet av nöden vid utdelandet av hithörande understöd, är nog ganska liten, enär kommunerna själva hava att påtaga sig hälften av materiellkostnaderna, en omständighet, som torde vara en tillräckligt kraftig hämsko, om någon skolstyrelse skulle vilja över hövan utöka sitt materiellbestånd. En varsamhet, som skapas genom anslagsbegränsning, kommer här i verkligheten ej att bliva riktad mot tänkta missbruk vid understödets fördelning utan i stället mot yrkesundervisningens utveckling efter de riktlinjer, som riksdagen redan gått in för.

Med stöd av det här anförda får jag alltså hemställa,

att riksdagen måtte upptaga det av Kungl. Maj:t föreslagna ordinarie reservationsanslaget till understöd för undervisningsmateriell åt kommunala anstalter för yrkesundervisning å kronor 100,000: — såsom ordinarie förslagsanslag.

Stockholm den 19 januari 1930 .

Sigfrid Hansson.
